

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет ветеринарної медицини та тваринництва

Кафедра біоресурсів, тваринництва та аквакультури

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КОЗЕНЕВ СЕРГІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 639.3(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
РИБНИЦТВА В УКРАЇНІ**

207 «Водні біоресурси та аквакультура»
Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Сергій КОЗЕНЕВ

Керівник роботи:
Діна ЛІСОГУРСЬКА
канд.с.г.наук

Житомир – 2025

Висновок кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури № ____
від « ____ » _____ 2025 р.

Завідувач кафедри біоресурсів,
тваринництва та аквакультури

Діна ЛІСОГУРСЬКА

« ____ » _____ 2025 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувачка вищої освіти Сергій КОЗЕНЕВ захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Козенев С. Ю. Сучасний стан, проблеми та пріоритети розвитку рибництва в Україні. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 207 «Водні біоресурси та аквакультура». – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

Проведено аналіз стану галузі рибництва в Україні, його розвитку та напрямків діяльності господарств в областях та висвітлено шляхи подолання перепон у збільшенні рентабельності наявних господарств та формування нових і розвитку напрямку аквакультури загалом.

Встановлено, що форелівництво розвинено у господарства Закарпатської та Львівської областях, лідерами виробництва товарної риби є рибні господарства Сумського та Черкаського регіонів.

Ключові слова: рибництво, товарна риба, форель.

ANNOTATION

Kozenev S. Yu. Current status, problems and priorities of fish farming development in Ukraine. – Qualification work in the form of a manuscript.. – Qualification paper manuscript copyrights.

Qualification paper for a Master's degree master, speciality 204 – Aquatic bioresources and aquaculture. – Polissia National University, 2025.

The analysis of the state of the fish farming industry in Ukraine, its development and areas of activity of farms in the regions was carried out and ways of overcoming obstacles in increasing the profitability of existing farms and forming new ones and developing the direction of aquaculture in general were highlighted.

It was established that trout farming is developed in the farms of Transcarpathian and Lviv regions, the leaders in the production of commercial fish are the fish farms of Sumy and Cherkasy regions.

Keywords: fish farming, commercial fish, trout.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Аквакультура та її характеристика	7
1.2. Економічна сутність та функціональне значення рибництва в національній економіці	9
1.3. Огляд нормативно-правового регулювання рибної галузі міжнародний та вітчизняний досвід	10
1.4. Методичні підходи до оцінки ефективності функціонування рибницьких підприємств	11
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	13
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	14
3.1. 3.1. Сучасний стан рибництва	14
3.1.1 Проблеми рибництва та шляхи їх подолання	15
3.1.2 Оптимізація рибницьких ставів та їх продуктивності	16
3.1.3 Класифікація рибницьких господарств	17
3.2. Продукція аквакультури господарств України	18
3.3. Регіональні лідери рибного господарства України	
3.3.1 Лідери ставкової аквакультури (коропові)	19
3.3.2 Регіони інтенсивної аквакультури	20
3.4. Проблеми та пріоритети розвитку рибництва в Україні	21
3.5. Пріоритети розвитку рибництва та шляхи вирішення проблем	23
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Рибництво є критично важливим сектором для продовольчої безпеки України та економічної стійкості. До повномасштабного вторгнення галузь стримувалась застарілою інфраструктурою та бюрократією. Сьогодні актуальність її розвитку зросла багаторазово через низку чинників. Зокрема, окупація територій та руйнування інфраструктури та необхідність введення інтенсивних технологій. Катастрофа на Каховській ГЕС, призвели до втрати значних водних ресурсів і виробничих потужностей. Це вимагає негайного відновлення та імпортозаміщення. А інтенсивні технології незалежні від забруднених або замінованих зовнішніх водойм, енергоефективні та здатні забезпечити стабільний, контрольований обсяг високоякісної продукції, включаючи цінні породи (форель, осетрові).

Розвиток аквакультури забезпечує нові робочі місця, сприяє гармонізації стандартів з ЄС та формує експортний потенціал, що є ключовим для економічного відновлення України. Таким чином, модернізація рибництва є стратегічним кроком до технологічної незалежності та стійкості в умовах війни та відбудови.

Мета досліджень – теоретичне узагальнення та розробка практичних рекомендацій щодо активізації вдосконалення розвитку рибництва в Україні.

Для досягнення мети поставлено завдання:

1. Визначити економічну сутність та роль рибництва в структурі АПК
2. Провести аналіз напрямків діяльності рибних господарств України.
3. Охарактеризувати головні проблеми рибництва в Україні
5. Провести визначення пріоритетів розвитку рибництва та шляхи вирішення проблем

Об'єкт дослідження – процес функціонування та розвитку рибництва в Україні.

Предмет дослідження – сукупність економічних, екологічних та організаційно-управлінських відносин.

Методи дослідження – статистичний та аналітичний.

Перелік публікацій автора:

1.

2.

Проведений аналіз виробництва продуктів рибництва в господарствах України є показовими щодо їх важливості у продовольчій безпеці України.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Аквакультура та її характеристика

Рибництво, або аквакультура (від лат. aqua – вода і cultura – обробіток, вирощування), – це цілеспрямована, науково обґрунтована галузь сільського господарства, що займається штучним розведенням, вирощуванням та подальшим доглядом за водними біоресурсами. Є однією з найдавніших і найбільш динамічних галузей сільського господарства, що займається цілеспрямованим розведенням, вирощуванням та збільшенням запасів водних організмів (риби, молюсків, ракоподібних, водоростей) у природних або штучних водоймах. Це стратегічно важливий сектор, який забезпечує продовольчу безпеку, диверсифікує агробізнес і пропонує високоякісні білкові продукти для населення [9, 13, 27, 36, 40, 43].

Рибництво поділяється на кілька ключових напрямків залежно від середовища вирощування. Прісноводне рибництво (ставкове): Найбільш поширене, особливо в Україні. Використовує штучні ставки, басейни та невеликі водойми. Основні об'єкти вирощування – короп, товстолобик, білий амур, іноді сом і осетрові [4, 14].

Екстенсивне рибництво базується на використанні природної кормової бази водойми (планктон, бентос), рибопродуктивність невисока.

Напівінтенсивне – до природної бази додається підгодівля дешевими кормами (зернові, макуха), що значно збільшує вихід продукції.

Інтенсивне - передбачає високу щільність посадки та використання повноцінних комбікормів, систем аерації та контролю якості води (наприклад, у басейнах або установках замкненого водопостачання).

Марикультура (морське рибництво) – це розведення організмів у морських або солонуватих водах (лосось, тріска), є важливий напрямком для прибережних країн. Використовуються підводні садки, басейни на березі.

Пасткове рибництво – це зариблення природних або великих штучних водойм (водосховищ) молодняком з метою подальшого вилову дорослої риби. Включає меліоративні заходи для стимуляції природної кормової бази.

Рибництво відіграє важливе економічне та біологічне значення, оскільки риба є незамінним джерелом легкозасвоюваного білка, поліненасичених жирних кислот (Омега-3), вітамінів (А, D) та мінералів (йод, фосфор). Зростаючий попит на здорову їжу робить рибництво високорентабельним [18, 19, 25].

У аспекті природи, дозволяє ефективно використовувати непродуктивні сільськогосподарські землі (депресивні ділянки, непридатні для рослинництва) під водойми та при правильному веденні, особливо при вирощуванні рослиноїдних видів (товстолобик, амур), рибництво сприяє біологічній меліорації та очищенню водойм від надмірного розвитку фітопланктону та рослинності[26, 33].

За функціонування галузі рибництва ключовими технологічними аспектами є водопостачання, якість води (використовуються природні водойми, але потрібен постійний контроль фізико-хімічних параметрів її), кормова база (може бути природною (зоопланктон, бентос) та штучною – комбікорми, селекція та відтворення (отримання високоякісного рибопосадкового матеріалу (ікри, личинок, мальків) шляхом природного або штучного (гормональна стимуляція) нересту) [39, 42].

Отже, сучасне рибництво є перспективною галуззю, що створює економічно-соціальну, а при правильному використанні природних водойм і інших факторів і екологічну безпеку нашої держави. Ступінь прибутковості залежить від впровадження інновацій і селекційної роботи.

1.2. Економічна сутність та функціональне значення рибництва в національній економіці.

Рибництво, як інтегрована частина агропромислового комплексу (АПК) та ширше – світової продовольчої системи, являє собою складну галузь, економічна сутність якої визначається процесом створення доданої вартості шляхом вирощування, вилову, переробки та реалізації водних біоресурсів. Його першочергова функція полягає у задоволенні попиту на цінний білковий продукт. На відміну від традиційного сільського господарства, рибництво має унікальну особливість – це використання відтворюваних природних ресурсів (гідросфери), що вимагає специфічних підходів до управління та екологічної відповідальності. З економічної точки зору, галузь включає два основні сектори: промислове рибальство (вилов диких популяцій) та аквакультуру (штучне розведення) [5, 6, 21].

Функціональне значення рибництва для національної економіки України є багатоаспектним:

Галузь забезпечує населення високоякісними продуктами харчування, що мають ключове значення для здоров'я нації, що є продовольчою безпекою та виконує соціальну функцію. У контексті глобальних викликів продовольчої безпеки, розвиток внутрішнього рибництва знижує залежність від імпорту та стабілізує споживчий ринок [25, 31, 32].

Рибництво створює додану вартість, яка є частиною валового внутрішнього продукту. Галузь має потужні мультиплікаційні ефекти, стимулюючи розвиток суміжних секторів – від виробництва кормів, ветеринарної медицини та обладнання для аквакультури до транспортної, логістичної та переробної інфраструктури.

Додатковою рисою є експортний потенціал: Розвиток аквакультури, зокрема вирощування цінних порід риб, відкриває можливості для нарощування експорту та поліпшення торговельного балансу країни [37].

Рибництво часто є містоутворюючою галуззю у прибережних та озерних регіонах, забезпечуючи стабільну зайнятість та стимулюючи

розвиток соціальної інфраструктури у сільській місцевості. Це забезпечує регіональний розвиток та зайнятість.

При правильному управлінні рибницькі господарства сприяють підтримці біологічного різноманіття, очищенню водойм та можуть слугувати основою для розвитку рекреаційного рибальства та агротуризму.

Отже, рибництво – це не просто вилов чи вирощування риби, а стратегічно важливий, інфраструктурний та соціально орієнтований сектор, який є невід'ємним елементом сталого розвитку

1.3. Огляд нормативно-правового регулювання рибної галузі: міжнародний та вітчизняний досвід.

Ефективне функціонування рибної галузі неможливе без чіткого та всеосяжного нормативно-правового поля, яке охоплює як внутрішні, так і транскордонні аспекти використання водних біоресурсів.

На глобальному рівні регулювання базується на принципах сталого розвитку та запобіжного підходу. Ключовим документом є Конвенція ООН з морського права (UNCLOS), яка визначає правові рамки для морської діяльності. Важливу роль відіграє Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), яка розробила Кодекс відповідальної практики рибальства, що є основним орієнтиром для національних стратегій. Міжнародне регулювання також здійснюється через Регіональні рибогосподарські організації (RFMOs), які управляють запасами риби у відкритому морі та заохочують співпрацю між державами. Основними цілями є боротьба з нелегальним, непідзвітним та нерегульованим (ННН) рибальством та забезпечення довгострокового збереження біоресурсів [1, 3].

Національне регулювання України. Вітчизняна нормативно-правова база формується відповідно до Конституції України та міжнародних зобов'язань. Ключові закони [15 – 17]:

Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» (визначає загальні правила риболовлі, захисту та відтворення водних ресурсів).

Закон України «Про аквакультуру» (регулює діяльність зі штучного розведення та вирощування водних організмів, що є стратегічно важливим для розвитку галузі) [15].

Управління та контроль здійснюються Державним агентством меліорації та рибного господарства України (Держрибагентством), яке відповідає за видачу дозволів, контроль за дотриманням правил рибальства та проведення заходів із відтворення. Постійним викликом залишається гармонізація національного законодавства з правом Європейського Союзу (особливо у сфері контролю якості та безпеки продукції) та посилення відповідальності за порушення, що має ключове значення для виведення галузі з тіні та залучення інвестицій [20].

1.4. Методичні підходи до оцінки ефективності функціонування рибницьких підприємств

Оцінка ефективності функціонування рибницьких підприємств є наріжним каменем для прийняття управлінських рішень, планування інвестицій та формування державної політики підтримки галузі. Методичні підходи до цієї оцінки повинні враховувати специфіку рибництва, а саме його залежність від природних умов, тривалий виробничий цикл (особливо в аквакультурі) та високі екологічні ризики [23, 41].

Ключові групи показників:

1. Виробничо-технологічна ефективність. Ця група показників відображає ступінь використання природних і виробничих ресурсів:
 - 1.1. рибопродуктивність водного об'єкта (кг/га або кг/м³). Є базовим індикатором для ставкових та індустріальних господарств;

- 1.2. коефіцієнт кормової конверсії (FCR). Показує кількість корму, витрачену на одиницю приросту маси риби. Чим нижчий FCR, тим вища технологічна ефективність.
- 1.3. вихід товарної продукції (% від зарибку) та рівень збереженості риби.
2. Економічна ефективність. Традиційна оцінка, що базується на вартісних показниках:
 - 2.1. Рентабельність продукції/продажів (Прибуток : Собівартість або Дохід) x 100%).
 - 2.2. Чистий прибуток та валовий дохід.
 - 2.3. Капіталовіддача (ефективність використання основних фондів).
 - 2.4. Собівартість 1 кг товарної риби. Її детальний аналіз дозволяє виявити резерви зниження витрат (в першу чергу на корми та енергоносії).
3. Соціально-екологічна ефективність. Цей аспект набуває особливої важливості в умовах сталого розвитку:
 - 3.1. Екологічний індекс (показники впливу на навколишнє середовище, наприклад, забруднення водоймищ, використання водних ресурсів).
 - 3.2. Ступінь соціальної захищеності працівників та рівень зайнятості.
 - 3.3. Внесок у регіональну продовольчу безпеку.

На практиці застосовується комплексний підхід, який передбачає інтегральну оцінку на основі системи показників. Для рибництва особливого значення набуває методика дисконтування (для оцінки довгострокових інвестиційних проєктів у аквакультури) та методи порівняльного аналізу (бенчмаркінг) із провідними зарубіжними та вітчизняними підприємствами для виявлення "вузьких місць" у виробництві. Використання цих підходів дозволяє отримати об'єктивну картину фінансово-господарської діяльності та обґрунтувати шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для написання кваліфікаційної роботи матеріальною базою дослідження є сукупність даних, необхідних для всебічного розкриття теми. Зокрема нормативно-правова база, статистичні дані, наукові публікації, аналітичні та звітні матеріали.

Мета досліджень – теоретичне узагальнення та розробка практичних рекомендацій щодо активізації вдосконалення розвитку рибництва в Україні.

Об’єкт дослідження – процес функціонування та розвитку рибництва в Україні.

Предмет дослідження – сукупність економічних, екологічних та організаційно-управлінських відносин.

Використано: 1. нормативно правові документи: Закони України, постанови Кабінету Міністрів, накази профільних міністерств (Мінагрополітики, Мінекономіки) та інші регуляторні акти, що стосуються рибного господарства та аквакультури в Україні.

2. Статистичні дані: офіційні дані Державної служби статистики України (Держстат), Державного агентства меліорації та рибного господарства України (Держрибагентство), а також міжнародних організацій (FAO, Eurostat) щодо обсягів виробництва, імпорту/експорту рибної продукції, структури рибницьких підприємств, кількості водних об’єктів тощо.

3. Наукові джерела: Монографії, статті у фахових виданнях, матеріали науково-практичних конференцій вітчизняних та зарубіжних вчених з питань розвитку аквакультури, економіки рибного господарства, інноваційних технологій у рибництві.

Веб-сайти провідних рибницьких підприємств України.

Використано статистичний та аналітичний методи дослідження..

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Сучасний стан рибництва

Рибництво (аквакультура) – це не просто вилов риби, а цілеспрямована, науково-обґрунтована галузь агропромислового комплексу. Вона є фактично фермерством у воді, де фахівці займаються штучним розведенням, інтенсивним вирощуванням та доглядом за водними біоресурсами (рибою, молюсками, водоростями) у контрольованих умовах [4, 22, 35].

Основна мета рибництва – гарантоване продовольче забезпечення, що дозволяє отримувати прогнозований та стабільний урожай водної продукції, зменшуючи залежність від непередбачуваного та часто виснаженого вилову у диких, відкритих водоймах.

Світові тенденції останніх років чітко засвідчують зростання ролі аквакультури, яка нині формує близько половини глобального надходження рибної продукції, перетворюючись на важливий елемент екологічно збалансованих агропродовольчих систем [26].

В Україні питання розвитку рибництва є надзвичайно актуальним, хоча часто залишається поза увагою експертів, зосереджених на більш маржинальних напрямках рослинництва. Проте, за рівнем економічних можливостей і дохідності, рибництво має значну перспективу.

Україна володіє значним природним потенціалом – численними річками, водосховищами та сприятливим помірним кліматом, що створює чудові умови для вирощування різних видів риби, зокрема коропа, товстолоба, щуки, судака та цінної форелі. Саме цей потенціал, поєднаний із переходом до сучасних інтенсивних технологій (УЗВ – установки замкненого водопостачання), є ключем до зміцнення продовольчої безпеки та сільськогосподарської стійкості країни [21, 24].

Рибництво може здійснюватися у різних середовищах:

1. Ставкове рибництво (традиційне вирощування коропа).
2. Басейнове рибництво (вирощування форелі, осетрових у проточних басейнах).
3. Садкове рибництво (вирощування в сітчастих садках у великих водоймах чи морі).

Інтенсивні установки замкненого водопостачання (УЗВ) – сучасні системи для цілорічного вирощування риби в приміщеннях.

3.1.1 Проблем рибництва та шляхи їх подолання

Галузь аквакультури має потужний потенціал, але наявність чинників ускладнює функціонування, а відповідно модернізацію та розвиток рибництва. До провідних проблем віднесемо:

- недостатнє фінансування виробників України;
- використання не сучасної, а по декуди, і зношеної інфраструктури;
- неповна відповідність законодавчої бази, яка регулює діяльність підприємств з професійною діяльністю видів аквакультури;
- зміна клімату, що створює негативні наслідки для вирощування представників промислової водної фауни;
- знаний імпорт риби, що створює тиск на вітчизняних виробників [27, 34].

Стає зрозумілим, що перераховані перешкоди є здебільшого загальнодержавними питаннями, але все-таки, Україна має перспективи розвитку галузі рибництва.

Динамічний розвиток рибницьких господарств на території України можливий за умови поступово подолання вище вказаних проблем. Зокрема для цього необхідно [7, 12, 13, 31, 32, 34,]:

- залучати інвестиції у модернізацію виробництва та запровадження нових технологій;

- розвивати експортні можливості, адже якість продукції є високою і конкурентною;
- впровадження екологічних технологій і практик, що обумовить формування водних біоресурсів;
- підтримка виробників галузі рибництва державою, шляхом дотацій.
- підготовка кваліфікованих фахівців, які будуть впроваджувати інноваційні технології у рибництві та інших галузях аквакультури, що збільшуватиме конкурентоспроможність господарств України.

Загалом галузь рибництва має потужний потенціал для розвитку і забезпеченні продовольчої безпеки країни, але потрібно динамічне вирішення загальних проблем, що створюватиме сприятливі умови для розвитку. Зокрема потрібна осучаснення інфраструктури, запровадження новітніх технологій, забезпечення державної підтримки як господарств, так і у підготовці кваліфікованих спеціалістів, що підвищить рентабельність господарств.

3.1.2. Оптимізація рибницьких ставків та їх продуктивності

Кількість ставків і потенційний вихід риби з одного гектара (га) водної поверхні визначаються комплексом взаємопов'язаних чинників. Серед них ключовими вимогами є: вид риби, обрана технологія культивування, параметри середовища та кінцева мета виробництва [2].

Загалом, на один гектар водної площі може бути розміщено 1-2 ставки, проте це залежить від їхніх індивідуальних параметрів (розмір, глибина). Наприклад, для культивування таких видів, як короп чи товстолоб, часто достатньо й однієї водойми [5]

Продуктивність (вихід риби в кг/га) напряду залежить від:

1. Виду та щільності посадки риби.
2. Використовуваної системи вирощування.
3. Якості води та наявної кормової бази.
4. Загальних екологічних умов.

Для традиційних ставкових господарств, що спеціалізуються на корошових, середній вихід за рік коливається в межах 500 – 3000 кг/га. Натомість, інтенсивні системи (наприклад, із застосуванням аерації та високоякісних комбікормів) можуть забезпечити значно вищий результат – 10 000 кг/га і більше [6].

3.1.3. Класифікація рибницьких господарств

Фермерські господарства, що займаються рибництвом та аквакультурою, класифікуються за рівнем контролю та технологіями:

Традиційні рибницькі господарства: вирощування відбувається у природних водоймах (ставки, озерні системи) з мінімальним регулюванням умов. Основні види: короп, товстолоб, щука.

Комерційні аквакультурні ферми використовують контрольовані умови для культивування риби, ракоподібних чи молюсків (лосось, форель, креветки).

Системи рециркуляції води (RAS) є сучасними високотехнологічними установками, що забезпечують повний контроль над середовищем. Дозволяють досягати високої щільності посадки в обмежених просторах при мінімальному водообміні.

Сучасні та спеціалізовані моделі:

Аквапонічні системи – це інтегровані установки, що поєднують розведення риби та гідропонне вирощування рослин у замкненому циклі. Вода з резервуарів живить рослини, а продукти життєдіяльності риби слугують природним добривом.

Господарства на базі природних водойм – використовують наявні водні ресурси, але з активним управлінням популяцією та якістю середовища.

Малі сімейні ферми – як правило, орієнтовані на місцевий збут продукції або власне споживання.

Кожен із зазначених типів господарств має унікальний набір технологій та бізнес-методів, які обираються відповідно до ресурсів, умов та стратегічних цілей фермера [5].

Тобто, зростаючий попит на рибу та морепродукти, є головним стимулом розвитку галузі рибництва, що забезпечується функціонуванням різних типів господарств.

3.2. Продукція аквакультури господарств України

Продукція аквакультури в Україні переважно представлена прісноводними видами риб, що вирощуються у ставкових господарствах, а також, зростаючими обсягами, цінними видами, які отримують за допомогою інтенсивних технологій.

Домінуючим об'єктом української аквакультури є короп звичайний, який вирощується як товарна жива риба (середньою вагою 0,8 – 1,5 кг), так і у формі малькового матеріалу. Короп становить левову частку загального обсягу виробництва. На другому місці за обсягами – товстолоб (білий та строкатий) та білий амур, які є рослинніми видами, що вирощуються також переважно у ставках. Їхня продукція представлена товарною живою рибою великої маси, яка, крім харчової цінності, виконує функцію біомеліорації водойм. Господарства, які спеціалізуються на цій традиційній ставковій аквакультурі, включають великі рибні господарства Київської та Дніпропетровської областей [4, 8, 10].

Останнім часом активно розвивається інтенсивна аквакультура, орієнтована на цінні та дорогі види риб. Вирощування цих видів відбувається переважно в Установках Замкнутого Водопостачання (УЗВ) або у спеціалізованих басейнах. До цієї категорії належить форель (райдужна та струмкова), яка реалізується як охолоджена або морожена риба високої якості. Форелеві господарства зосереджені переважно у західних регіонах нашої держави. Також значну цінність має продукція осетрових видів (стерлядь, веслоніс), які вирощуються не лише для отримання товарної риби,

але й для виробництва чорної ікри. Серед господарств, що спеціалізуються на осетрових. Інтенсивними методами вирощуються і сомові види (африканський, каналний), які швидко ростуть [11].

Окремим, хоча й менш розвиненим напрямом, є марикультура та вирощування інших водних біоресурсів. На морських фермах в Одеській та Миколаївській областях розвивається вирощування моллюсків (мідій та устриць), які є високоцінною продукцією. Крім того, деякі господарства займаються вирощуванням живих раків. Усі ці види продукції, від традиційної живої риби до високоякісної ікри та охолодженої форелі, формують ринок вітчизняної аквакультури.

Отже, продукція рибницьких господарств України має значний асортимент, що є складовою продовольчої безпеки країни.

3.3. Регіональні лідери рибного господарства України

Згідно з даними Держрибагентства, виробництво продукції аквакультури має чітку регіональну спеціалізацію. Нижче наведено детальні характеристики провідних областей-виробників, згрупованих за типами продукції та їх перелік у додатку Б [20].

3.3.1. Лідери ставкової аквакультури (коропові)

Найбільші обсяги виробництва коропа, товстолобика та білого амура зосереджені в областях, що мають велику кількість ставкових господарств і водойм. Продукція цих регіонів – це переважно товарна жива риба.

Сумська область є одним із національних лідерів за загальним обсягом виробництва. Спеціалізація регіону – коропові види риб, що вирощуються у ставкових господарствах. Виробництво орієнтоване як на товарну рибу для внутрішнього ринку, так і на рибопосадковий матеріал.

Черкаська область посідає провідні позиції, поєднуючи виробництво коропових із потужностями для вирощування зарибку. Наприклад, тут знаходиться ДП «Іркліївський риборозплідник» у Золотоніському районі, який має значні потужності для вирощування рибопосадкового матеріалу, а

також ПрАТ «Боровицьке» у Черкаському районі, відоме виробництвом річкової риби та її переробкою [21, 23].

Вінницька область демонструє стабільні показники виробництва коропових риб. Місцеві господарства, такі як ФГ «Аква-Фіш», впроваджують сучасні елементи моніторингу та контролю у ставковому рибництві.

Кіровоградська область також є ключовим виробником прісноводної аквакультури в Центральній Україні. Прикладом може слугувати ПрАТ «КІРОВОГРАДРИБГОСП», що займається великомасштабним прісноводним рибництвом [18].

3.3.2. Регіони інтенсивної аквакультури

Ці регіони спеціалізуються на лососевих (форелі) та осетрових, використовуючи чисті водні ресурси або Установки Замкнутого Водопостачання (УЗВ).

Вирощування райдужної та струмкової форелі як високоякісної охолодженої/мороженої риби традиційно зосереджене у західних регіонах, де є необхідні кліматичні умови та чисті гірські води:

Закарпатська область є головним центром форелівництва у Карпатах. Багато господарств, зокрема Форелеве господарство Карпатського біосферного заповідника (Рахівський район) або Форелеве господарство «Ждимир» (Свалявський район), поєднують виробництво з туристичною діяльністю.

Львівська та Івано-Франківська області також мають значну кількість менших ферм та розплідників, що використовують чисті водні ресурси Прикарпаття для вирощування форелі [29].

Вирощування осетрових для чорної ікри та товарної риби вимагає високотехнологічних УЗВ-комплексів і зосереджене поблизу ринків збуту та інвестиційних центрів:

Київська область є лідером у цьому сегменті. Завдяки близькості до столиці тут зосереджені великі інвестиції в УЗВ. Прикладом є ТОВ-СРП

«ОСЕТР» (в Обухівському районі), що є одним із провідних виробників чорної ікри в Україні [33, 45].

Черкаська область також має значні потужності для розведення осетрових, часто у поєднанні з традиційним рибництвом.

Господарства, що займаються осетровими, також присутні у Запорізькій та Чернівецькій областях, де вони спеціалізуються на племінних цілях та виробництві ікри.

3.4. Проблеми та пріоритети розвитку рибництва в Україні

Ефективний розвиток рибництва в Україні стикається з низкою системних проблем, які вимагають негайного вирішення. Їх усунення формує ключові пріоритети для стійкого зростання галузі.

Проблемний блок можна розділити на економічні, технологічні та регуляторні виклики [24, 27, 30, 32]:

1. Економічні та інвестиційні проблеми

1.1. Висока собівартість продукції – традиційне ставкове рибництво залежить від дорогих кормів та енергоносіїв. Висока вартість кормів, які часто імпортуються або виробляються з імпоротної сировини, безпосередньо впливає на кінцеву ціну риби, знижуючи її конкурентоспроможність порівняно з імпортом.

1.2. Недостатність інвестицій – обмежений доступ до довгострокових та пільгових кредитів не дозволяє модернізувати застарілу інфраструктуру ставкових господарств та будувати нові, високотехнологічні Установки Замкнутого Водопостачання (УЗВ).

1.3. Тіньовий ринок та імпорт – значний обсяг імпорту дешевої рибної продукції (наприклад, мороженої хека, оселедця, пангасіуса) та існування нелегального вилову і збуту створюють недобросовісну конкуренцію для вітчизняного виробника.

2. Технологічні та інфраструктурні проблеми

2.1. Зношеність ставкового фонду.

Більшість ставкових господарств були побудовані ще у радянський період, їхня інфраструктура (гідротехнічні споруди, канали, насосні станції) критично зношена, що призводить до втрат води та зниження продуктивності.

2.2. Переважання екстенсивних методів.

Близько 90% обсягу виробництва припадає на ставкове рибництво, яке використовує екстенсивні або напівінтенсивні методи. Ці методи не дозволяють досягти високої щільності посадки, низьких термінів вирощування та високої продуктивності, що є нормою для розвинених країн.

2.3. Проблеми із зарибком.

Нестача якісного рибопосадкового матеріалу для цінних видів риб (форель, осетрові) та недостатність племінних господарств змушує імпортувати ікру та мальків, що є додатковим фінансовим ризиком та залежністю.

3. Регуляторні та адміністративні проблеми

3.1. Складна оренда водних об'єктів.

Тривала та непрозора процедура отримання в оренду водних об'єктів та землі під ними гальмує розвиток нових проєктів.

3.2. Недосконалість законодавства та дублювання контролюючих функцій між різними державними органами створює додаткове адміністративне навантаження на бізнес.

3.5. Пріоритети розвитку рибництва та шляхи вирішення проблем

Пріоритетні напрями розвитку рибництва в Україні зосереджені на трьох ключових сферах:

1. технологічна модернізація та інтенсифікація;
2. державна підтримка та інвестиційне стимулювання;
3. удосконалення регуляторної бази.

1. Технологічна модернізація та інтенсифікація

Найбільший пріоритет – перехід від застарілих екстенсивних методів до сучасних, що забезпечують високу продуктивність та якість.

Розвиток УЗВ (установки замкнутого водопостачання, Recirculating Aquaculture Systems, RAS) – це високотехнологічні комплекси, де вода, в якій вирощується риба, проходить багаторівневе очищення та повторно використовується, мінімізуючи потреби у свіжій воді. Є критично важливим пріоритетом. Це є ключем до інтенсифікації, зниження ризиків і підвищення конкурентоспроможності галузі. До переваг УЗВ відносимо:

- можливість вирощувати рибу незалежно від кліматичних умов та пори року, що забезпечує стабільні поставки на ринок;
- повний контроль над параметрами води (температура, кисень, рН), що дозволяє створювати ідеальні умови для швидкого росту риби, скорочуючи цикл вирощування;
- можливість утримувати велику кількість риби на мінімальній площі, що кардинально підвищує продуктивність порівняно зі ставками, тобто забезпечує високу щільність посадки;
- значне скорочення споживання води та можливість очищення і утилізації відходів, мінімізуючи забруднення навколишнього середовища, що загалом формує екологічність системи;
- комплекси можна розміщувати ближче до великих міст і споживачів, що знижує логістичні витрати, що обумовлює географічну незалежність

Розвиток УЗВ в Україні має критичне значення для вирішення кількох системних проблем. До них належать:

А) подолання залежності від Клімату: Українське ставкове рибництво вкрай чутливе до перепадів температури, посух та тривалої зими. УЗВ усувають ці ризики;

Б) УЗВ ідеально підходить для вирощування осетрових (для риби та ікри), форелі та африканського сома, які вимагають специфічних температурних режимів, недосяжних у ставках протягом усього року. Це дозволяє Україні збільшити частку високорентабельної продукції.

В) масштабування УЗВ забезпечує стабільне джерело тваринного білка, знижуючи залежність від імпорту мороженої риби та створюючи робочі місця у високотехнологічному секторі. Тобто є складовою у формуванні продовольчої та економічної безпеки.

Шляхи стимулювання впровадження УЗВ. Для перетворення УЗВ з нішевого сегмента на масовий пріоритет необхідно проводити заходи у різних напрямках.

Проводити пільгове фінансування - створення спеціальних державних програм з компенсації капітальних витрат (наприклад, 25-50% вартості обладнання) та надання довгострокових кредитів під низький відсоток для будівництва УЗВ-комплексів.

Забезпечувати енергоефективність шляхом запровадження механізмів підтримки для зниження високих експлуатаційних витрат на електроенергію (наприклад, субсидування впровадження альтернативних джерел енергії) [45, 46].

Сприяти забезпеченню кадрового потенціалу через інвестиції у навчання та підготовку висококваліфікованих рибників-технологів, здатних керувати складними біологічними та інженерними процесами в УЗВ.

Розвиток УЗВ є стратегічним кроком до технологічного стрибка в українському рибництві, переводячи його на європейські стандарти інтенсивності та якості. УЗВ дозволяє вирощувати рибу цілий рік у повністю

контрольованих умовах, незалежно від погоди та пори року. Впровадження УЗВ є необхідним для нарощування обсягів цінних видів (осетрових, форелі, африканського сома), які мають вищу ринкову вартість. Ця технологія забезпечує економію води та мінімізує вплив на довкілля (Додаток А).

Диверсифікація методів: Стимулювання розвитку садкового вирощування у великих водосховищах та озерах, а також басейнового методу для форелі та молодняка.

2. Державна підтримка та інвестиційне стимулювання

Пріоритет державної підтримки є ключовим, оскільки саме він може подолати основні економічні та інвестиційні бар'єри, що гальмують перехід українського рибництва до сучасних інтенсивних методів. Державна підтримка має бути цільовою, довгостроковою та комплексною. Без цільової підтримки держави модернізація галузі буде вкрай повільною через високі початкові капітальні витрати.

Основна увага має бути приділена стимулюванню інвестицій у технологічне оновлення [38].

Впровадження механізму часткової компенсації коштів (компенсація капітальних витрат (CAPEX), витрачених на будівництво установок замкнутого водопостачання та басейнових комплексів. Компенсація може становити, наприклад, 25-50% вартості високотехнологічного обладнання (барабанні фільтри, генератори кисню, біофільтри).

Забезпечення доступу до довгострокових (на 5 – 7 років) кредитів зі зниженою відсотковою ставкою (наприклад, у межах 5 – 9% річних) для закупівлі обладнання, реконструкції гідротехнічних споруд ставків та будівництва нових потужностей. Це дозволить господарствам повернути інвестиції у терміни, що відповідають біологічним циклам риби.

Часткова компенсація вартості впровадження альтернативних джерел енергії (сонячні панелі, теплові насоси) або обладнання для рекуперації тепла в УЗВ, що має критичне значення через високі витрати на електроенергію в

інтенсивних системах забезпечить стимулювання енергоефективності. Пільгове кредитування та компенсація забезпечується запуском спеціальних державних програм, які передбачають часткову компенсацію вартості нового обладнання та пільгові довгострокові кредити на будівництво УЗВ. Це стимулюватиме господарства переходити від напівінтенсивних методів до інтенсивних.

Підтримка сировинної бази та якості продукції. Для зниження собівартості та підвищення якості, необхідно працювати з племінною справою та кормами. При цьому надавати цільові дотації на високобілкові спеціалізовані корми, особливо для цінних видів риби (форель, осетрові) або субсидування сировини (рибне борошно, олії) для їх виробництва вітчизняними комбикормовими заводами. Це безпосередньо знизить собівартість кінцевої продукції, оскільки їхня вартість є основною складовою собівартості продукції

Додатково здійснювати фінансову підтримку науково-дослідних установ та спеціалізованих господарств, що займаються селекцією та генетикою риби. Мета – забезпечити внутрішній ринок якісним, стійким до хвороб рибопосадковим матеріалом (мальки та ікра), що знизить залежність від імпорту та підвищить вихід товарної риби.

Адміністративна та регуляторна підтримка має здійснюватись державою – забезпечити передбачуване та сприятливе правове поле.

Ухвалення рішень, що максимально спрощують і прискорюють процедуру отримання в довгострокову оренду водних об'єктів та прилеглих земельних ділянок для потреб аквакультури. Це усуне ключовий бюрократичний бар'єр.

Уніфікація санітарних та ветеринарних вимог з нормами Європейського Союзу. Це є обов'язковою умовою для відкриття експортних ринків та підвищення довіри споживачів до вітчизняної продукції.

Посилення контролю за імпортом рибної продукції та ефективна боротьба з браконьєрством і тіньовим обігом риби. Це захистить легальних виробників від недобросовісної конкуренції та демпінгу.

Комплексна реалізація цих пріоритетів державної підтримки дозволить галузі акумулювати необхідні інвестиційні ресурси для технологічного стрибка та забезпечення продовольчої безпеки України якісною рибною продукцією.

3. Удосконалення регуляторної бази та контроль

Для створення прозорого та привабливого інвестиційного клімату необхідні зміни у законодавстві.

Максимальне спрощення та уніфікація процедур оренди водних об'єктів для цілей аквакультури, припинення дублювання функцій контролюючими органами. Це забезпечить прозорість та привабить інвесторів.

Запровадження європейських стандартів якості та безпеки продукції аквакультури. Це не лише захистить внутрішнього споживача, але й відкриє для українських виробників шлях на експортні ринки.

Посилення державного контролю та ефективна боротьба з нелегальним виловом та контрабандою рибної продукції. Це забезпечить чесну конкуренцію для легальних виробників аквакультури, захищаючи їх від демпінгу з боку тіньового сектору.

Отже, втілення вказаних пріоритетів допоможе Україні реалізувати значний потенціал у рибництві, забезпечивши економічне зростання галузі та продовольчу безпеку країни.

ВИСНОВКИ

1. Сучасне рибництво демонструє стійку тенденцію до зростання оскільки забезпечує понад половину всієї споживаної рибної продукції і є ключовим джерелом високоякісного білка. Наразі активно розвиваються інтенсивні технології, зокрема установки замкненого водопостачання та садкове вирощування, які дозволяють отримувати високу рибопродуктивність на невеликих площах та контролювати умови середовища. В Україні, незважаючи на потенціал, переважає напівінтенсивне ставкове рибництво.
2. В Україні регіональними лідерами із виробництва товарної риби є Сумська область (коропові види риб, що вирощуються у ставкових господарствах), Черкаська область (виробництво коропових із потужностями для вирощування зарибку ДП «Іркліївський риборозплідник» та ПрАТ «Боровицьке» вирощування та переробка річкової риби, Вінницька область ФГ «Аква-Фіш» - виробництво коропових, Кіровоградська область ПрАТ «КІРОВОГРАДРИБГОСП» - прісноводне рибництво.
3. Закарпатська область є головним центром форелівництва яке представляють господарство Карпатського біосферного заповідника (Рахівський район) або Форелеве господарство «Ждимир» (Свалявський район), у Львівській та Івано-Франкуівській областях функціонують мені ферми та розплідники по вирощуванню форелі.
4. Головними проблема рибництва України є висока собівартість продукції, недостатні інвестиції через високі відсоткові ставки на кредити, значний імпорт рибної продукції, напівінтенсивні технології та складна оренда водних об'єктів і недосконалість законодавства, що створює додаткове навантаження на господарства.
5. Пріорітетом розвитку рибництва України є спрямована робота у трьох ключових напрямках технологічної модернізації та інтенсифікації (розвиток УВЗ, технологій енергозбереження), державної підтримки та інвестиційного стимулювання (запровадження системи CAPEX,

забезпечення до довгострокових кредитів зі зниженою відсотковою ставкою, часткова компенсація вартості впровадження альтернативних джерел енергії та ін..) та удосконалення регуляторної бази та контролю (спрощення та уніфікація процедур оренди водойм, запровадження європейських стандартів якості продукції).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. GLOBEFISH – Information and Analysis on World Fish Trade Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Available* at: 2019. Режим доступу: <http://www.fao.org/in-action/globefish/fishery-information/world-fish-market/en> (accessed: 15 June 2020).
2. Korzhov Ye. I. Ecohydrological investigation of plain river section in the area of small hydroelectric power station influence / Collective monograph: Current state, challenges and prospects for research in natural sciences // O. V. Averchev, I. O. Bidnyna, O. I. Bondar, L. V. Boyarkina, etc. – Lviv-Torun: Liha-Pres, 2019. – P. 135- 154.
3. Zakon Ukrainy «Pro Zahal'nodержavnu prohramu rozvytku rybnoho hospodarstva Ukrainy na period do 2010 roku» [Law of Ukraine about the National program of development of fishery of Ukraine for the period till 2010]. № 1516-IV, 19.02.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1516-15#Tex>
4. Аналіз стану рибальства та аквакультури і ринку їх продукції в Україні та світі / М. І. Трофимчук, А. М. Трофимчук, О. С. Бондар та ін. // Агросвіт .- 2025. - № 5. - С. 1-9. doi: 10.32702/ 2306-6792.2025.5.35
5. Андрющенко А.І. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / А.І. Андрющенко, Р.А. Балтаджі, Н.І. Вовк – К. : Інститут рибного господарства УААН, 1998. – 114 с. 5.
6. Стасишен М.С.Фінансові про базові засади розвитку рибальства та аквакультури в умовах трансформаційних процесів. Федоренко М. О., Вдовенко Н. М., Павлюк С. С., Дюдяєва О. А. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2020. №2 (8). С. 47–57.
7. Бургаз М. І. Проблеми та перспективи сучасної вищої освіти у сфері рибництва в Україні / М. І. Бургаз, П. В. Шекк // Ідеї. Практики. Перспективи сучасної освіти [Електронний ресурс] : наук.-метод. альм. : у 2-х ч. / за ред. В. І. Труби, М. І. Ніколаєвої, С. П. Гвоздій. – Електрон.

- текст. дані (1 файл : 6,4 МБ). – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. – Ч. 1. – С. 80–85.
8. Вдовенко, Н. М., & Павленко, М. М. Сучасні тенденції розвитку та функціонування ринку риби в Україні. *Актуальні питання економіки в забезпеченні цілей сталого розвитку: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції*, (м. Київ, 4 жовтня 2019 р.), С. 25–27.
 9. Вдовенко, Н. М., Сокол Л. М. Роль рибного господарства у продовольчому забезпеченні населення України. *Економіка АПК*. 2017. № 10. С. 49—55.
 10. Гициняк І.І., Третяк О.М. Пріоритетні напрями наукового забезпечення рибного господарства. *FSU Рибогосподарська наука країни*. Вип. №3 (73), 2025. DOI:org/ 10.61976/fsu. Режим доступу: <https://fsu.ua/index.php/uk/component/content/article/31-roki/2007/2007-01/91-2007-01-05-20-gritsinyak>
 11. Голуб Г. А., Завадська О. А., Кухарець В. В. Розробка блок-схем установки замкнутого водопостачання для виробництва продукції аквакультури. *Наукові горизонти*. 2019. № 5(78). С. 105–111.
 12. Ємцев В. І., Слободянюк Н. М., Ємцев Г. Ф. Інноваційні технології аквакультури як фактор відродження рибного господарства України. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. №11 (39). С. 875 – 884.
 13. Жуковська С. Розвиток рибництва та аквакультури в Україні. [19 лютого, 2025.](#) Режим доступу <https://osvita-fp.com.ua/2025/02/19/rozvytok-rybnnytstva-ta-akvakultury-v-ukraini>
 14. Загороднюк О.В. Формування та розвиток ринку риби і рибної продукції України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка і управління національним господарством». Одеса, 2012. 24 с.
 15. Закон України «Про аквакультуру» No5293-VII від 8.09. 2012 р. – Редакція від 28.04.2023. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17#Text)

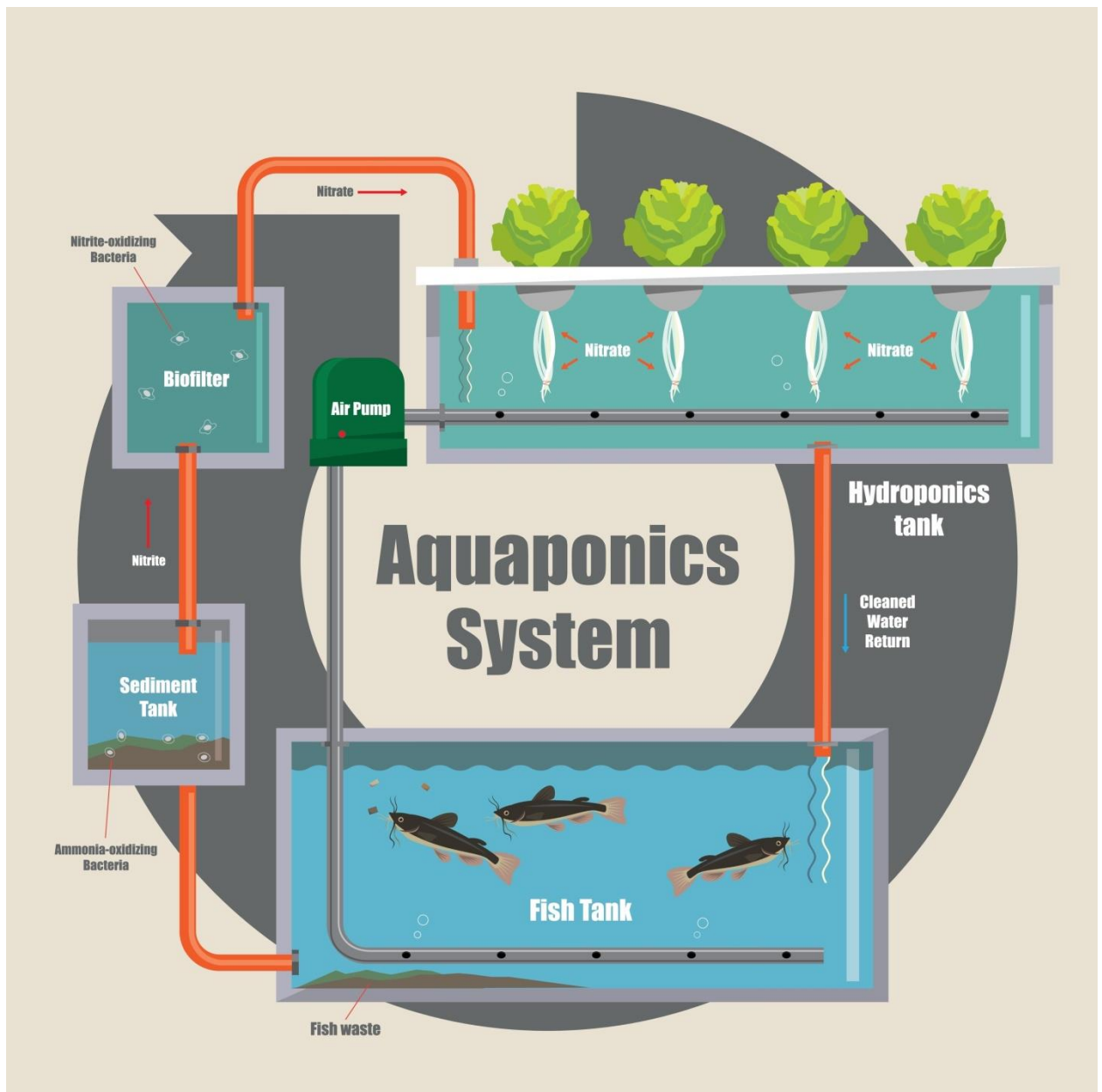
16. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного регулювання в галузі рибного господарства, збереження та раціонального використання водних біоресурсів та сфері аквакультури», No2989-IX, від 21.03.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2989-20#Text9>.
17. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. № 3677
18. Іваненко В., Іваненко Ф. Ефективність рибного господарства України. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. DOI:[10.52058/2786-6025-2024-11\(39\)-261-272](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-11(39)-261-272)
19. Кернасюк Ю. Інновації в агросекторі аквакультури. *Агробізнес сьогодні*. 2025. Режим доступу: <https://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/32902-innovatsii-v-ahrosektori-akvakultury.html>
20. Клименюк І. Про діяльність Держрибагенства у 2023 році та подальші пріоритетні напрями роботи. 03.2024. Режим доступу: https://zk.darg.gov.ua/pro_dijalnistj_0_0_0_1028_1.html
21. Коржов Є. І. Екологічні аспекти збільшення солоності вод ДніпровськоБузького лиману на сучасному етапі існування його водної екосистеми / Є. І. Коржов, П. С. Кутіщев, О. В. Гончарова // Екологічна безпека держави: тези доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів, м. Київ, 23 квітня 2020 р., Національний авіаційний університет / редкол. О. І. Запорожець та ін. – К.: НАУ, 2020. – С. 80-81.
22. Коржов Є. І. Термінологічні особливості географічних назв елементів гідрографічної мережі нижньої течії річок / Є. І. Коржов, Ю. В. Пуленко // Topical issues of modern science, society and education. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference (August 8-10, 2021). – Kharkiv, Ukraine: SPC–Sciconf.com.ua, 2021. – Р. 325-331.
23. Корман, І. І. Сучасний стан та перспективи розвитку вітчизняного ринку риби та рибопродуктів. *Підприємництво та інновації*. 2020. №12, С.

- 49–54. Режим доступу: <http://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/306>
24. Курганська О.С., Клименко О.В. Сучасний стан, перспективи, проблеми та напрями реформування рибного господарства в Україні. Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/49e09dce-e8d4-43f6-86f1-9641de50f053/content>
25. Лавринюк О. О., Лісогурська Д. В., Вербельчук Т. В., Борщенко, В. В. Виробництво та реалізація товарної продукції аквакультури в Україні. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2025. С. 48–58. DOI <https://doi.org/10.32782/wba.2025.1.11>
26. Махиборода К.В. Формування пропозиції на органічну продукцію аквакультури в Україні та Європейському союзі в контексті модернізації системи збирання статистичних даних. *Бізнесінформ*. 2020. №5. С. 190 – 200.
27. Мельниченко, С. Г., & Богадьорова, Л. М. Рибне господарство України: тенденції розвитку, проблеми та шляхи вирішення. 2023. Режим доступу: <http://hdl.handle.net/123456789/8476>
28. Номенклатура продукції рибальства й аквакультури. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_npra_2016.htm Дата звернення: 15.09.2025
29. Олексик В.І., Мрук А.І. Досвід розведення форелі у ВАТ “Закарпатський рибокомбінат” // Матеріали наук.-практ конф. “Проблеми і перспективи розвитку аквакультури в Україні”, 14–15 черв., 2004. – К., 2004. – С. 63–68.
30. Перспективи виробництва рибних кормів в Україні. Семінар. 17.11.2023. Режим доступу: http://sm.darg.gov.ua/_perspektivi_virobnictva_0_0_0_2104_1.html
31. Поліщук А. А., Шостя А. М., Мерзлов С. В., Усенко С. О., Леуський М. В., Кузьменко, Л. М., & Ільченко, М. О. Сучасний стан рибництва в

- Україні та розвиток галузі на Полтавщині. *Scientific Progress & Innovations*, 2024. №27(1), С. 101–106. DOI [10.31210/spi2024.27.01.17](https://doi.org/10.31210/spi2024.27.01.17)
32. Радько В. І., Присяжнюк Н. М., Федорук Н. М., Горчанок А. В., Гейко, О. Л. Інноваційний розвиток виробництва аквакультури в Україні. *Агросвіт*. 2024. №6. С. 44–50
 33. Радько В. І., Присяжнюк Н. М., Федорук Ю. В., Горчанок А. В., Гейко, О. Л. Економічні аспекти виробництва аквакультури в Україні. *Ефективна економіка*. 2024. №3. doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.10
 34. Ріпенко А.І., Настіна О.І. Проблеми нормативно-правового забезпечення рибальства та рибництва в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. №9, 2022. С. 190 – 196. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/46>
 35. Стратегія розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках, розпорядження КМУ №402-р від 2.05.2023 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2989-20#Text10>.
 36. Сучасна аквакультура: від теорії до практики. Практичний посібник. Ю. Є. Шарило, Н. М. Вдовенко, М. О. Федоренко, В. В. Герасимчук, Г. І. Небога, Л. А. Гайдамака, О. Б. Олійник, Н. М. Матвієнко, О. О. Деренько, І. Л. Жакун. К. : «Простобук», 2016. 149 с.
 37. Сучасні проблеми розвитку аквакультури очима молодих вчених: зб. наук. праць / Колектив авторів; за ред. к. с.-г. н. Ю. М. Лошкової. Херсон, 2025. 104 с.
 38. Толкач М.І., Побережна Г.Р., Збарський В.К. Виробництво та використання кормів // Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. *Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 6)*. За ред. П.Т. Саблука та ін. Київ : ІАЕ УААН. 2003. С. 253.
 39. Трофимчук А.М., Гриневич Н.Є., Трофимчук М.І., Куновський Ю.В., Бондар О.С., Ткаченко О.В., Савчук О.В. Сучасний стан та тенденції

- розвитку рибництва в Україні і в світі. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2021. С. 123 – 133
40. Трофимчук М. І., Трофимчук А. М., Бондар О. С., Ткаченко О. В., Куновський, Ю. В. Аналіз стану рибальства та аквакультури і ринку їх продукції в Україні та світі. 2025. DOI:[10.32702/2306-6792.2025.5.35](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.5.35)
 41. Тютюнник Г. О. Нарощування інноваційного потенціалу сектора аквакультури: організаційно-економічні аспекти. *Галицький економічний вісник* 2024. № 90(5), С. 56–67.
 42. Ульянченко О.В. Особливості національної концепції використання та відтворення агроресурсів / О.В. Ульянченко // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – 650 с.
 43. Федоренко М. О., Вдовенко Н. М., Павлюк С. С. & Дюдяєва О. А. Базові засади розвитку рибальства та аквакультури в умовах трансформаційних процесів. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2020. № (2). С. 8. DOI: 10.32851/WBA.2020.2.5
 44. Федчишин Д. В. Органічне виробництво продукції аквакультури в Україні: особливості та перспективи / Д. В. Федчишин, І. В. Ігнатенко // *Право і суспільство*. – 2021. – № 6. – С. 138–145. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.6.20>
 45. Шатіло О. В. Наукове осмислення понять "інновація" і "інноваційна діяльність". *Стратегія економічного розвитку України*. – 2023. – Вип. 53. – С. 163–177.
 46. Шевченко І. Ю., Потапенко С. В. Історична еволюція та сучасна інтерпретація дефініції категорії "інновація". *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. №8(1). – С. 17-23.

ДОДАТКИ

Принцип роботи та переваги роботи УЗВ

Найбільші господарства галузі рибництва України

Назва Господарства / Підприємства	Регіон (зазвичай)	Спеціалізація / Примітки
ПрАТ "Хмельницькрибгосп" (та пов'язана "Українська рибоводна компанія")	Хмельницька область	Один із найбільших рибгоспів (великі площі водного плеса), вирощування корокових.
ТОВ "ХУТІР НА ОКОЛИЦІ"	Київська область	Прісноводне рибництво (аквакультура), лідер за виручкою серед прісноводних.
ПрАТ "ПЕТРИКІВСЬКИЙ РИБГОСП"	Дніпропетровська область	Прісноводне рибництво, велике господарство.
ПрАТ "ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ВИРОБНИЧИЙ РИБНИЙ КОМБІНАТ"	Львівська область	Прісноводне рибництво.
ТОВ "ЗАБІР'Я"	Київська область	Прісноводне рибництво.
ТОВ "АКВА СИСТЕМ ОРГАНІК"	—	Прісноводне рибництво (аквакультура).
спеціалізовані та інноваційні господарства		
Рибоводний форелевий завод "Лопушно"	Чернівецька область (Карпати)	Вирощування форелі.
ТОВ «Перша аквапромислова компанія»	Вінницька область (Ладижин)	Племінний репродуктор осетрових, виробництво осетрової ікри (бренд "Ukrainian Caviar Berry").
AQUAFARM (Акваферма)	—	Вирощування мармурового сома і тілапії в Рециркуляційних системах (УЗВ), часто з елементами аквапоніки.